

De zondeval

Periodethema: Schepping en zondvloed
Genesis 2: 8-10 en 15-17, Genesis 3

A. HET PROEFGEBOD (GEN. 2: 8-10 EN 15-17)

UITLEG VAN DE TEKST

Vanaf vers 8 lezen we hoe de Heere de hof, die Hij geplant heeft, aan de mens geeft. Deze hof (letterlijk: tuin; het woord paradijs wordt pas later gebruikt) ligt in Eden, in het Oosten. Letterlijk betekent het woord Eden: lieflijkheid. Maar het heeft ook te maken met 'vlakte' of 'steppe'. Het heeft dus vooral te maken met een vruchtbare oase in de vlakte, tegen het Oosten. Dus: buiten Palestina. De vruchtbaarheid komt o.a. tot uitdrukking door de rivier, die door deze hof stroomt en die verder in vieren uiteengaait (zie vers 11-13). In deze hof plaatst de Heere de mens, om die hof te onderhouden en uit te bouwen. Hij krijgt heerschappij over al het geschapene. In vers 19 en 20 lezen we hoe al de dieren tot Adam gebracht worden om een naam te krijgen. De naam die ze krijgen, drukt hun wezen uit. Adam typeert zo de dieren. Van alle bomen die in het paradijs staan, worden er twee met name genoemd (vers 9). Allereerst 'de boom des levens in het midden van de hof.' Hiermee is niet bedoeld dat de vruchten van deze boom het natuurlijke leven moesten voeden. Dat deden de vruchten van alle bomen. Deze boom is het teken dat de mens het leven van God ontvangen heeft. Tegelijk garandeert dit teken hem, dat hij het eeuwige leven ontvangt als hij aan God gehoorzaam blijft. Zo is deze boom niet alleen het geografische midden, maar ook het geestelijk centrum van de hof. Bij deze boom staat de andere, met name genoemde boom: 'de boom der kennis des goeds en des kwaads.' Van deze laatste gold het gebod: 'daarvan zult gij niet eten.' Bij overtreding van dit gebod trad de doodstraf in (vers 17).

Hiermee wordt aangegeven dat de mens van alles mag doen, maar één ding niet, namelijk: zijn eigen wil doen.

TER OVERWEGING

De mens neemt een bijzondere plaats in, in de schepping van God. De Heere heeft bijzondere aandacht aan hem besteed. Eigenlijk is al het geschapene aan de mens onderworpen. In Psalm 8 wordt daar in verwondering over gezongen. Die hoge positie brengt ook een hoge verantwoordelijkheid met zich mee. Hij mag rentmeester van God zijn. Hij mag de 'tuin', die de Heere gemaakt heeft, onderhouden en uitbouwen naar de mogelijkheden, die de Heere erin gelegd heeft. Cultuur is dus op zich niet verkeerd. Als het maar bedoeld is om God daarmee te eren en onze naaste te dienen. Het leven in het paradijs was niet een leeg leven, maar het werd gekenmerkt door arbeid tot eer van God. Zo is het ook vandaag goed om te werken en op school ons best te doen, met de gaven die God ons geschonken heeft. Doen we dat ook tot Zijn eer? In het paradijs gaf God het proefgebod. Dit wordt zo genoemd, omdat hierin tot uitdrukking komt dat de Heere de gehoorzaamheid van de mens op de proef stelt. Dat betekent niet dat er evenveel kans was dat het verkeerd of dat het goed ging. De mens was zo goed geschapen, dat hij het goede kon doen. Er zat geen kwaad in. Maar dit gebod geeft aan, dat de Heere niet gediend wil worden door 'automaten', die niet anders konden. Maar Hij wil gediend worden door vrije en verantwoordelijke mensen. Door telkens weer aan die boom voorbij te gaan, konden Adam en Eva laten zien, hoe lief ze de Heere hun God hadden.

b. De zondeval (Gen. 3: 1-8)

UITLEG VAN DE TEKST

God heeft de mens geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Dat betekent dat hij volledig aan Gods doel beantwoordde. De opdracht, die God aan Adam en Eva had gegeven, namelijk om de aarde 'te bebouwen en te bewaren', konden zij dan ook vervullen. De vervulling van deze opdracht zal blijven als Adam en Eva gehoorzaam zijn aan God.

God had hen immers het gebod gegeven, dat ze van één boom, 'de boom der kennis des goeds en des kwaads', niet mochten eten. God wil namelijk dat Adam en Eva en in hen: de mens, Hem vrijwillig lief heeft en niet gedwongen. En dat zal dus moeten blijken uit het gehoorzaam zijn aan het gebod van God. Hier in Genesis 3 wordt ons verteld wat de mens met het gebod van God doet. Hij is ongehoorzaam! Hij overtreedt het gebod van God. Hij keert zich tegen God, zijn Schepper en valt van Hem af. Zo is Genesis 3 de donkerste bladzijde in de Bijbel. Dit hoofdstuk begint met te vertellen dat de slang listiger was dan alle dieren. Dat wil zeggen: de slang is slim. We moeten dat beslist niet negatief uitleggen, want ook de slang is door de Heere God goed geschapen. Maar er is nog iets anders aan de hand. God heeft niet alleen de mensen en de dieren geschapen; Hij heeft ook de engelen geschapen. Heel veel engelen zelfs (Psalm 68: 18). Zij worden in de Bijbel genoemd: Gods dienaren. Zij dienen dus de Heere (Hebr. 1: 14). Engelen zijn anders dan mensen. Zij hebben b.v. geen lichaam, zoals wij. Wel hebben zij verstand en wil. Zij worden ook wel 'geesten' genoemd. En net zoals de mensen en de dieren goed geschapen werden, werden ook de engelen goed geschapen. Maar één van hen zondigde. Hij kwam in opstand tegen God. Hij wilde net zo machtig zijn als God. In die opstand tegen God was hij niet alleen, wel de aanvoerder; maar vele anderen deden met hem mee. God echter wierp hen uit de hemel in de duisternis, die hel genoemd wordt. Zo zijn die goede engelen boze geesten geworden. En zo kreeg die gevallen engel, die tegen God in opstand was gekomen de naam: satan of duivel. Ook de andere gevallen engelen heten: duivelen, of boze, onreine geesten. De duivel is Gods tegenstander, Gods vijand geworden. Hij werkt altijd tegen de wil van God in. Hij probeert Gods werk kapot te maken. Daarom probeert hij ook de mens tot zonde te brengen. En daarvoor gebruikt hij de slang. De slang moet de woordvoerder van de duivel zijn om de mens te verleiden. Dat doet hij op een heel listige, slimme manier. Hij zaait twijfel: 'Is het ook, dat God gezegd heeft...' (vers 1). Daarmee wil de slang zeggen: 'God heeft zeker gezegd, dat je van alle bomen niet mag eten.' Terwijl God gezegd had, dat ze van één boom niet mochten eten.

Zo maakte de satan Gods woorden onzeker. Als Eva, tot wie de slang het woord richtte, antwoordt dat dit niet waar is, maar dat ze slechts van één boom niet mochten eten, gaat hij nog een stap verder. Hij maakt God zelfs tot een leugenaar. Hij wil dat de mens verkeerd over God, de Schepper zou gaan denken. Hij doet net alsof God niet het goede, maar het slechte met de mens voor heeft. In vers 4 horen we de slang zeggen: 'Gij zult de dood niet sterven.' Hij doet net alsof ze door van die éne boom, waarvan God verboden had om van te eten, toch zouden eten, ze juist het grootste geluk zouden ontvangen: als God te zijn (vers 5). En dat wil God natuurlijk niet, daarom mag je er van Hem niet van eten. De list, om ongeloof te zaaien in het hart van de mens, lukt. En de gevolgen daarvan openbaren zich in wat Eva doet! Ze kijkt naar die boom en ze ziet dat de vruchten van deze boom er toch wel erg aantrekkelijk uitzien (vers 6). Dat zien wekt de begeerte op in haar hart om deze vrucht ook te plukken en te eten en daardoor, naar het woord van de slang, 'verstandig' te worden, d.w.z.: inzicht te krijgen tussen goed en kwaad. Zo gaat de begeerte over tot de daad: ze neemt en eet! Ook Adam haalt ze over om van deze vrucht te eten. De zonde is een feit. En hun beider ogen gaan open (vers 7). Dit is een uitdrukking die wij ook nogal eens gebruiken, als er iets gebeurd is of als je iets gedaan hebt en je gaat je dan realiseren wat dat inhoudt. Je kunt ook zeggen: hun geweten ging spreken. Het ging hen aanklagen. Ze beseffen dat ze verkeerd gedaan hebben en vrezen voor Gods straf. De goede harmonie is verstoord. Ze staan niet meer in de rechte verhouding tot hun Schepper. Dat uit zich ook in schaamte over hun naaktheid. De zuivere liefde tussen Adam en Eva leek opeens ook veel minder mooi en rein. Ze plukten bladeren van de vijgenbomen, grote stevige bladeren. Daar maakten ze schorten van om daarmee hun lichaam te bedekken. Alsof ze zo ook hun zonde konden bedekken. En als ze de Heere God naar hen toe horen komen, dan kruipen ze weg. Ze hoorden de stem van God aan 'de wind des daags' - een uitdrukking die weergeeft hoe nauw Adam en Eva met de Heere leefden: in de wind hoorden en kenden ze Gods nabijheid.

TER OVERWEGING

Er zijn in het leven van ons mensen altijd heel veel vragen. Vragen betreffend het leed, de moeiten en de zorgen. Vragen naar de oorsprong van het kwaad. En die vragen leven niet minder bij de kinderen en de jongeren. Nu is het heel belangrijk om daar op een liefdevolle en eerlijke manier mee om te gaan. We kunnen bij ziekte nooit stellen: dat is de schuld van jouw zonde. Hier, in Genesis 3, wordt ons allen echter wel de oorzaak van alle gevolgen van de zonde aangewezen.

En als het gaat over de zondeval, kunnen we nooit om de verantwoordelijkheid van de mens heen. In onze vertelling mag geen enkele twijfel doorklinken over het feit of God de mens wel goed geschapen heeft en of hij God wel op de juiste wijze kon liefhebben. God had het allerbeste met de mens voor. Hij wilde echter wel dat de mens Hem vrijwillig lief zou hebben. En die liefde kwam tot uiting in gehoorzaamheid aan Gods gebod. Daarom is de zonde ook zo erg. Het is maar niet een foutje. Het is opstand tegen God, ongehoorzaamheid aan God. De zonde is ook hoogmoed, omdat we onze eigen wil en zin willen doen. Daarmee missen we ons doel: leven tot Gods eer. Dat alles gold voor Adam en Eva, maar hoe zit dat met ons? Adam betekent: mens, de mens. Dus niet alleen Adam zondigde, maar de mens. In die eerste mens is de hele mensheid vertegenwoordigd. De zonde heeft niet alleen gevolgen voor Adam, maar voor de hele mensheid. Tegelijk mogen we het niet zo vertellen, alsof het iets fatalistisch is, waar toch niet aan te ontkomen is. We mogen oproepen om te waken tegen de verleiding van de zonde. Want God gaat niet lichtvaardig over het kwade heen (vers 8) en we worden zo vaak op een 'slimme' manier door de boze verleid. Nog zaait hij twijfel in je hart. Nog geeft hij zo vaak verkeerde begeerten en verlangens in je hart. En vergeet de volgorde uit Genesis 3 niet: zien... nemen... eten! Van het één, komt het ander.

c. Gods genade (Gen. 3: 9-19)

UITLEG VAN DE TEKST

Toen Adam en Eva Gods tegenwoordigheid bemerkten, zijn zij weggevlucht. Zij kunnen de Heere nu niet onder ogen komen. Zij hebben straf verdiend. Ze moeten de dood sterven. Toch laat de Heere Zijn schepsel niet los. Hij roept ze tevoorschijn. Hij wil dat ze met hun zonde voor de dag komen, zodat ze hun zonde voor de Heere erkennen en belijden. Vandaar die vragen: 'Waar zijt gij?' en wat volgt in vers 11. Toch is Adam aan schuld bekennen nog niet toe. Hoewel hij zegt: 'Ik heb gegeten', schuift hij toch de schuld op zijn vrouw (vers 12) en daarmee op God: 'De vrouw, die Gij mij gegeven hebt.' Eva schuift de schuld weer van zich af, door op het bedrog van de slang te wijzen (vers 13). De Heere echter stelt hen allen verantwoordelijk: Adam, Eva en de slang (vers 15-17). Toch is het uitspreken van Gods straf niet Zijn laatste woord. Daarbij valt op dat over de slang Gods vloek wordt uitgesproken. Door deze vloek onderscheidt de slang zich van alle andere dieren. Deze vloek komt hierin uit, dat de slang al haar levensdagen op haar buik moet kruipen en stof moet eten.

En de slang, de duivel had wel geprobeerd om de vriendschap tussen God en mens te verbreken, door de mens naar hem te laten luisteren; maar de Heere zal toch laten zien dat Hij de almachtige is. De vriendschap van de mens met de duivel zal verbroken worden: 'ik zal vijandschap zetten' (vers 15). Uiteindelijk gaat het hier over de strijd tussen de Heere Jezus Christus (het zaad van de vrouw) en de satan. De strijd tussen licht en duister. God belooft hier de Verlosser, Die de duivel en de zonde, het duister, zal overwinnen. We noemen de woorden uit vers 15: de moederbelofte. Want hier al belooft God de verlossing in en door het zaad, het Kind, geboren uit een vrouw: de Heere Jezus. Hij zal de overwinning behalen en geven, ook al gaat het door veel strijd heen. Dat gebeurde al in de vervulling van deze belofte: hoe vaak leek het niet alsof er niets van terecht zou komen (zie de geschiedenis van Israël). Dat bleek ook uit de diepe weg van het lijden en het door Zijn Vader verlaten zijn van de Heere Jezus. Maar God houdt Zijn Woord; Hij houdt Zijn schepping vast. Ook al lijdt zij onder de gevolgen van de zondeval. Daar hebben Adam en Eva en in hen de hele mensheid, mee te maken; daar hebben ook de dieren en de natuur mee te maken (vers 16-19). We moeten de inhoud van deze verzen echter niet lezen, als zou de vloek voor de vrouw bestaan in haar moeder-zijn en voor de man in zijn werk. Het moeder mogen worden en het werk zijn hun levensroeping, vanuit de schepping gegeven! Maar ze zullen gepaard gaan met en gebeuren in moeite en pijn, in zweten en zwoegen, gepaard gaande met allerlei tegenslagen. En al het leven zal eindigen in de dood, 'want gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren.'

TER OVERWEGING

Wat we allemaal wel herkennen in ons leven, zien we ook bij Adam en Eva: het is zo ontzettend moeilijk om schuld te bekennen. We proberen steeds weer onze verkeerde dingen te verdoezelen, weg te stoppen, als minder erg voor te stellen of de ander de schuld te geven. 'Ik kon er niets aan doen, want hij/zij...' God ziet de zonde nooit door de vingers. Voor Hem kunnen we dat nooit verbergen. Hij roept ons ter verantwoording. Dat geeft onze verantwoordelijkheid aan. Het geeft ook aan dat God toch nog met ons te maken wil hebben. Als wij thuis of op school iets verkeerd gedaan hebben en onze ouders of de juf zou ons dan negeren, dan is dat veel erger dan wanneer je een standje of straf krijgt. Uiteindelijk zit daar toch liefde achter! Het betekent niet dat God Zijn woord, betreffende Zijn straf niet houdt. Dat blijft! Maar wat een zegen dat we ook mogen vertellen van Gods genade in de 'moederbelofte'. God Zelf zorgt voor de redding en de verlossing van de mens.

Hij geeft in Zijn genade de Zaligmaker, Die de macht van zonde en duivel overwint.

d. Uit het paradijs (Gen. 3: 20-24)

UITLEG VAN DE TEKST

Als de Heere gesproken heeft, komt er opnieuw een reactie van Adam. Hij noemt zijn vrouw Eva (in het Hebreeuws staat er een lidwoord voor de naam en dat samen vertaald maakt: Heva). Deze naam betekent: leven. Dat is een totaal andere reactie dan toen de Heere hen tevoorschijn riep. Hier blijkt dat Adam en Eva gebogen hebben voor de Heere en Hem geloofden op Zijn woord. Zeker, de mens moet sterven, maar door de voortplanting gaat toch het leven door. En zal het in Christus uitlopen op hèt leven. Ook blijkt de zorg van de Heere. Hij maakt voor de mens rokken (kleren) van vellen (dierenhuiden). Hij geeft hun een bedekking voor hun schande en schaamte. Daarin laat de Heere zien dat de mens een bedekking nodig heeft voor zijn zonde. Dat is al de eerste verwijzing naar het bloed van de Heere Jezus. Immers voor die dierenhuiden als kleren voor de mens, moesten die dieren gedood worden. Ondanks deze zorg van de Heere, konden ze nu toch niet meer in het paradijs blijven. De mens is nu anders geworden. In zijn hoogmoed wilde hij als God zijn. Welnu, hij kent nu goed en kwaad. Daarom past hij niet meer in de hof, die de Heere hem gegeven had. De toegang tot de boom des levens wordt hem ontzegd. Hij heeft het eeuwige leven niet meer. Terugkeer was niet meer mogelijk. Aan de ingang van de hof zette de Heere engelen (cherubim of cherubs). Deze engelen hadden een vlamvend zwaard, waar je nooit langs zou kunnen. Zo werd de toegang naar de boom des levens bewaakt. Adam en Eva leefden buiten het paradijs in een wereld vol moeite en verdriet. Maar ze leefden daar met het belofte-woord van God!

TER OVERWEGING

Het laatste gedeelte van Genesis 3 toont op aangrijpende wijze onze werkelijkheid: ons leven buiten het paradijs. En dat is door onze zonde. Daar kunnen wij niemand anders de schuld van geven. Toch hoeven we daar gelukkig onze vertelling niet mee te eindigen. We mogen eindigen met Gods reddingsplan. Hij heeft Zijn Zoon, Zijn Enige gegeven. En het is de Heere Jezus, Die de overwinning over de duivel behaald heeft. Door Zijn offer is de toegang tot het eeuwige Paradijs weer geopend en kun je weer met en bij God leven. Zo worden we opgeroepen om tot Hem te komen, voor Hem te buigen en in Hem te geloven. En al is dan nu nog veel zicht- en merkbaar van de gebrokenheid door de zonde, toch laat de Heere telkens weer iets zien

en merken van Zijn zorg, die uitloopt op Zijn overwinning en heerlijkheid.

GEOLOFSLEER

De zonde heeft niet alleen gevolgen voor Adam, maar voor de hele mensheid. We kunnen hierbij verwijzen naar het begin van het doopformulier ('wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren' en 'Want zonder dat zij het weten, hebben zij ook deel aan de verdoemenis in Adam'). Maar dan ook het Evangeliewoord als de zin doorloopt: 'en zo worden zij ook zonder het te weten in Christus weer tot genade aangenomen'. We kunnen ook wijzen opdat wat in de belijdenisgeschriften geschreven staat, met name Heidelbergse Catechismus zondag 3 en Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 14. In zondag 3 belijden we dat God de mens goed en naar zijn evenbeeld heeft geschapen, maar dat de mens zelf ongehoorzaam is geweest. Daardoor wordt elk mens in zonde ontvangen en geboren. In artikel 14 lezen we dat de mens zijn oor aangeboden heeft aan de duivel. Zo heeft hij zich van God door de zonde afgescheiden. Tegelijk laat God de mens niet los. Hij geeft Zijn belofte: er komt een verlosser. Schitterend is om hier artikel 17 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis bij te betrekken; 'God begeeft Zich om de mens te zoeken.' Hij belooft Zijn Zoon, onze Heere Jezus Christus. In Hem ligt onze verlossing!